ئایا یۆکرەین وڵاتێکی گەندەڵ بوو بۆیە وای لێهات؟.. ئیدریس مستەفا

باسێک بە بەڵگە و زانیاری نوسراوەوە…

“ئەمەی لەڕەدا دەیخوێننەوە لە وڵاتی یوکرەین بوونی هەبووە بەڵام ڕێژەی بەرزبوون و زیادبوونی ئاستەکەی لە دوای ساڵی ٢٠١٤ ەوە، ساڵی نفوزی دەسەڵاتی ئەمریکا و ئەوروپا، گەیشتەتە چڵەپۆپە.”

یەکەم: کاتێک لەگەڵ هاوڕێیەکی خۆمدا دەربارەی گەندەڵی وڵاتی یوکرەین قسەبکەم، گوتی (پێویستیم بە هیچ زانیاری و بەڵگەیەک نیە بزانم وایە یان نا، مادام لە کوردستانەوە خەڵک دەچون بە پەنجا گەڵام ماستەر و دکتۆرایان دەهێنایەوە ئەوە مانای ئەوەیە ئەو وڵاتە ئەوپەڕی گەندەڵی تێدایە.) ئەم قسەیەی ئەم هاوڕێیەم خستمی مەری لە راستیەکی بەڵگەنەویستدا.

دووەم: لە دوای ٢٠١٤ەوە واتە لەو ساڵەوەی ئەمریکیەکان دەسەڵاتی سیاسی سیاسیان تێدا قایم کرد، داهاتی ساڵانەی یوکرەین ساڵ بە ساڵ هاتە خوار و گەندەڵی هەموو شوێنێکی تەنی. لەم رووەوە دوو نموونە باس دەکەم:

١) بە پێی زانیاری Macrotrends کە وێبسایتێکی تایبەتە بە ئابوری و دارایی خشتەیەکی ئابوری وڵاتی یوکرەینی داناوە لە ساڵانی ١٩٨٧ تا ٢٠٢٠. خشتەکە GDPی یوکرەین واتە داهاتی ساڵانەی وڵاتی داناوە. تەنها لە ٢٠١٤ ەوە تاکو ٢٠٢٠ داهاتی ساڵانەی یوکرەین دابەزیوە و ساڵی ٢٠١٤ کە دوایین ساڵی دەسەڵاتی پرۆ-روسیەکان بوو بەرزترین ساڵی داهاتی یوکرەین بووە. واتە ساڵی ٢٠١٤ داهاتی ساڵی یۆکرەین ١٨٣ بلیۆن/ملیار دۆلاری ئەمریکی بووە بەڵام ساڵەکانی دواتر لە ٩١ بلیۆنەوە بووە و دواترین ساڵ کە ساڵی ٢٠٢٠ بووە ١٥٣ بلیۆن دۆلار بووە. ئەم ژمارانە لە کاتێکدایە کە ئەمریکا و ئەوروپا بەرهەمهێنانیان لە یوکرەیندا کردووە.

٢) یەکێک لە هەرە رووداوە گەندەڵیەکانی وڵاتی یوکرەین بە (هەنتەر بایدن)ی کوڕەکەی جۆ بایدنی ئیستا سەرۆکی ئەمریکاوەیە لەو وڵاتەدا و بگرە لە ولاتی ئەمریکاش رووداوێکی شەرمهێنەرە و کۆماریەکان ئیستاش خەریکی لێکۆڵینەوەن لەسەری، هەنتەر بایدن،

بەوهۆیەی باوکی ئەدەمە جێگری باراک ئۆباما بوو، لە رێگەی باوکیەوە بەرهەمهێنانی نەوتی لە یوکرەین دەست پێکرد. سەرەتا بە راوێژکاری ئابوری کۆمپانیانی نەوتی یوکرەین دەستی پێکرد کە مانگانە ٥٠ هەزار دۆلار ئەمریکی هەبوو کە لە وڵاتی یۆکرەین پێی دەدرا، لە کاتێکدا داهاتی ساڵانی کەسێکی ژیان مام ناوەند Middle Class لە یوکرەین ٤٣٠٠ دۆلار بووە. بە کورتی ئەو چەند ساڵەی هەنتەر بایدن لەوێ بوو زیاتر لە ٨١ ملیۆن دۆلاری کۆکردەوە.

٣) ساڵی ٢٠١٥ رۆژنامەی گاردیانی بەریتانی رایگەیاند کە:
(یۆکرەین گەندەڵترین وڵاتی ئابوری ئەوروپایە.) لە یوکرەین وەک هەر وڵاتێکی تر کە دەستی ئەمریکا و ئەوروپای پێ گەیشتبێ دەسەڵات گەندەڵیان هێناوەتە سەر حوکم تاکو لەو رێگەیەوە وڵات وێرانتر بکەن. وڵاتانی وەک یوگسلاڤیای پێشوو، ئەفغانستان، عێراق، لیبیا، وڵاتانی ئەمریکای لاتین و دواترینیان یۆکرەین نموونەی بەرجەستەی ئەو سیاسەتە گەندەڵیەی غەربن. لە یوکرەین لە ٢٠١٤ەوە چینێک لە دەسەڵاتی سیاسی پەیدابوون کە بوون بە ملیۆنێر و ملیاردێر وەک سەرۆکی پێشووتری یوکرەین بە ناوی پەترۆ پۆرەشینکۆ کە ئەمریکا بە بزنسمانێکی کارایان لە قەلەم دەدا. سەرۆکی ئێستای یۆکرەین ئەمریکا هێنایە سەر ناو گۆڕەپانی سیاسیەوە بۆ دوو مەبەست: یەکێکیان بۆ ئەوە بوو کە دیمەنی گەندەڵی سیاسیەکانی ولاتەکەی پێ بشارێتەوە هەر وەک چۆن لە عێراقدا کەسێکی وەک مستەفا کازیمیان هێنایە سەر شانۆی سیاسی. دووەمیان، بۆ ئەوەبوو کە بە دنیا بڵێن یوکرەین هێز و بیروباوەری فاشی و هیتلەریزمی تیانیە ئەوەتا سەرۆکی وڵات جووە. بەڵام لە راستیدا هیزی سیاسی لە یوکرەین هیزێکی تەواو نازیزمیە و ئەمەیان لە سke نەشاردۆتەوە و بگرە ئایدیۆلۆجیەکەیان کاریگەری بەسەر زۆربەی خەڵکی ئەو وڵاتەوە هەیە و نموونەش ئەو جیاوازیە رەگەزیە بوو کاتێک لەسەر سنورەکان کە نەیاندەهێشت غەیرە ئەوروپایی بچیتە بپەڕێتەوە پۆڵەندا. هەروەها جەندان نموونەی تری لەو جۆرە هەن دەرهەق بە غەیرە یوکرانیەکان کراوە و لە هەواڵەکاندا رۆژانە دەیانبینین.

سێهەم: پیشەسازی سەکس لە یۆکرەین، رۆژنامەی گاردیان و ئۆفیسی مافی مر□ق لقی یوکرەین و چەندان رۆژنامە و میدیای تر باس لەوەدەکەن کە یوکرەین بۆتە وڵاتێکی پیشەسازی سەکس فرۆشتن و زۆربەی ئەو گەشتیارانەی روو لەو ولاتە دەکەن بۆ مەبەستی سەکس کردن دەڕۆن. ناتالیا ئەنتۆنۆڤای جورناڵست لە رۆژنامە گاردیان وتاریکی بڵاوکردۆتەوە بە ناوی: (بەخێر بێن بۆ کییەڤ، شاری ژنە جوانەکان و

گەشەی پیشەسازی سەکس.) ژمارە و زانیاریەکانی تر لەم بارەیەوە زۆرن و من لێرەدا ئاماژەیان پێنادەم.

بەم هۆیانەوە یوکرەین نەک هەر بوو بە گەندەڵترین و هەژارترین وڵاتی ئەوروپا بەڵکو بوو بە وێرانترین و پڕ شەڕترین و پڕ ئاوارەترین وڵاتی ئەوروپا و لەوانەشە ببێ بە چآوگی شەڕێکی جیهانی گەورەتر.

ئەو گەندەڵیە کە هەموو وڵاتی تەنی بوو یوکرەینی بەم رۆژە گەیاندا چونکە هیچ جومگەیەکی وڵات نەمابوو لەوانە جومگەی سیاسی و دەوڵەتی و حموکی کە گەندەڵی خراپ و بێ کەڵکی نەکردبێ. کاتێکیش ئەمە بوو ئیتر عەقڵ و حیکمەتی سیاسی لە وڵاتدا بوونی نامینێ و وڵات بەو فەتارەیەدا دەجێ کە ئیستا دەیبینین بە داخەوە.